

GUID 9010

Аҳамияти раванди мустақили муқаррар намудани стандартҳо

INTOSAI

Дастурамали INTOSAI аз ҷониби Ташкилоти байналмиллалии мақомоти олии назорати молиявӣ (INTOSAI) ҳамчун қисми Системаи изҳороти касбии INTOSAI нашр карда шудааст. Барои гирифтани маълумоти пурра ба саҳифаи зерин муроҷиат намоед: www.issai.org

Хуччати пешакӣ – ин хуччат то таъсис додани Системаи изҳороти касбии INTOSAI (IFPP) дар соли 2016 таҳия карда шуда буд. Аз ин рӯ он метавонад аз рӯи мақсади расмӣ аз Тавсияҳои нисбатан минбаъдаи INTOSAI доир ба аудит фарқ кунад.

INTOSAI

INTOSAI, 2019

- 1) Ҳамчун INTOSAI GOV 9200 дар соли 2010 тасдиқ карда шудааст.
- 2) Бо таъсиси Системаи изҳороти касбии Intosai (IFPP), ки ба GUID 9210 бо тағиротҳои таҳрирӣ дар соли 2019 ивази ном кардааст.

МУНДАРИҶА

ВОРИД	4
РАВАНДИ ҲАТМИ ДАР ҚОРИ СТАНДАРТИ	5
МАНЗАРАИ ҚОРИ	7
МИСОЛҲОИ ТАДҚИҚОТ	9
ХУЛОСА	11

Ҳукуматҳо бояд барои ҷамъоварии андозҳо ва дигар даромадҳо, барои сатҳ, сифат ва арзиши хидматҳои онҳо масъул бошанд. Барои ин, онҳо бояд ҳисоботи шаффофи молиявиро омода кунанд, ки ба талаботи доираи васеи корбарон ҷавобгӯ бошанд. Дар ҳоле ки қонунгузoron меҳоянд фаъолияти ҳукумат ва идоракунии захираҳоро баҳодихӣ кунанд, таъминкунадагони захираҳо ва гирандагони хидматҳо инчунин меҳоянд бидонанд, ки чӣ гуна захираҳои ҳукумат истифода мешаванд.

Барои ноил шудан ба муносибатҳои бомуваффақияти ҳисоботдиҳӣ ва қонун кардани ниёзҳои иттилоотии худ, корбарони ҳисоботи молиявии ҳукумат ба қафолати дақиқ ва таҳияи ҳисоботи молиявии ҳукумат бо истифодаи стандартҳои бетараф ва шаффофи баҳисобгирӣ ниёз доранд.

Барои бозғатимод будани ҳисоботи молиявӣ, онҳо бояд мутобиқи маҷмӯи принципҳои фаҳмо, татбиқшаванда ва объективӣ тартиб дода шаванд, ки аз афзалиятҳои инфиродии шахсе, ки онҳоро омода мекунад, вобаста намебошанд. Гарчанде ки ҳукуматҳо метавонанд механизмҳои гуногунро барои таҳияи чунин стандартҳо, аз қабилӣ гурӯҳҳои машваратӣ истифода баранд, мурочиат ба стандартҳое, ки тавассути раванди мустақили муқарраркунии стандартҳо муқаррар карда шудаанд, афзалтар аст.

2

РАВАНДИ ҲАТМӢ ДАР ҚОРИ СТАНДАРТӢ

Чидду ҷаҳди бомуваффақият стандартҳои балансифатро ба вучуд меорад, ки ҳисоботи молиявии мувофиқ, боэтимод, бетараф, муттасил ва муқоисавӣ ва ба ниёзҳои қорбарон ҷавобгӯбударо пешниҳод менамоянд. Барои ноил шудан ба ин ҳадаф, раванди муқаррароти стандартӣ бояд дақиқ, шаффоф, ҳадафмандона ва қобили қабул бошад. Мақоми мустақили стандартҳо қафолат медиҳад, ки стандартҳо мувофиқи афзалиятҳои идоракунии ҷорӣ худсарона тағир дода нашаванд, ки ин метавонад ба ҳисоботи молиявии номувофиқ ё гумроҳкунанда оварда расонад.

Таҳиягарони стандартҳо набояд таҳти фишори беасоси молиявӣ қарор гиранд. Онҳо набояд ба саховати сиёсӣ ё корпоративӣ вобастагӣ дошта бошанд ва набояд зери таъсири гурӯҳҳои манфиатдори махсус ё бозигарони назарраси иқтисодӣ, ки мехоҳанд манзараи мушаххаси молиявиро тасвир кунанд, бошанд. Аммо, мустақилият маънои набудани масъулиятро надорад. Таҳиягари стандартҳо бояд барои риояи саривақтии стандартҳо, шаффофият дар муқаррароти стандарт ва қонун қардани ниёзҳои ҷомеа масъул бошанд.

Қабули раванди муқаррароти стандартҳо аз тарафи ҷонибҳои манфиатдор муҳим аст. Истифодабарандагони иттилооти молиявӣ бояд қафолат диҳанд, ки назари ҳамаи ҷонибҳои манфиатдор дар таҳияи стандартҳои баҳисобгирӣ, аз ҷумла таҳиякунандагони ҳисоботи молиявӣ, аудиторҳо, танзимгарон ва дигар тарафҳои манфиатдор пурсида шаванд. Муҳокимаи доимии ҷонибҳои манфиатдор оид ба масъалаҳои гуногуни татбиқи онҳо муҳим аст. Барои он, ки стандартҳои баҳисобгирӣ аҳамият ва истифодаи доимӣ дошта бошанд, ҷонибҳои манфиатдор бояд таҷрибаи якдигарро омӯзанд ва нуқтаҳои гуногунро муҳокима ва оқилона баррасӣ кунанд.

Раванди мустақили стандартизатсияи эътирофшуда чунин аст:

- Лоихаҳои пешакии стандартҳои нав ё аз нав дида баромадашуда одатан бо иштироки гурӯҳи корӣ ва мутахассисони соҳа таҳия карда мешаванд.
- Аз ҳама ҷонибҳои манфиатдор талаб карда мешавад, ки дар бораи лоихаҳои стандартҳои нав, ки ба таври васеъ паҳн ва дастраси омма мебошанд, изҳори назар кунанд.
- Шарҳҳо таҳлил карда мешаванд ва лоихаи таҷдиди назар дар ҳолати зарурӣ ислоҳ карда мешавад. Агар тағиротҳо ҷиддӣ бошанд, метавонанд лоихаи шиносӣ дубора бароварда шаванд.
- Пас аз тасдиқ, стандартҳои нав ё таҷдиди назаркардашуда расман интишор карда мешаванд.

Дигар унсурҳои маъмули як мақоми муассир ва мустақил барои муқаррар намудани стандартҳои баҳисобгирӣ ва кормандони дастгирӣ инҳоянд:

- раванди интихоби аъзои мустақили мақомоти стандартҳо, назорати иҷрои онҳо ва сиёсати бархӯрди манфиатҳо;
- маҷлисҳои оммавӣ;
- раванди назорат аз болои мақомоти манфиати ҷамъиятӣ;
- захираҳои кофӣ ва дониш, малака ва таҷрибаи кофӣи техникӣ; ва
- Раванди шаффоф барои муайян ва афзалият додани тағирот ба стандартҳо.

Ғайр аз ин, мақомоти меъёрэҷодкунанда бояд аз ҷиҳати моддӣ ва аз таъсири беруна мустақил бошад.

Бисёр кишварҳо мақомоти мустақили меъёрсозӣ доранд, ки стандартҳо ва дастурҳои марбут ба идоракунии баҳисобгирии молиявӣ ва ҳисоботро таҳия ва муқаррар мекунанд.

Дар сатҳи байналмилалӣ, ду мақоми мустақили муқарраркунандаи стандартҳо барои таҳияи стандартҳои баландсифати ҳисобдорӣ ва ҳисоботи чаҳонӣ барои баҳши давлатӣ ва хусусӣ таъсис дода шудаанд. Шӯрои байналмилалии стандартҳои баҳисобгирӣ (IASB) аз ҷониби Бунёди Кумитаи байналмилалии стандартҳои баҳисобгирӣ дар соли 2001 бо мақсади таҳияи стандартҳои баҳисобгирӣ ва ҳисоботдиҳӣ барои баҳши хусусӣ ё тичоратии ба фонда нигаронидашуда таъсис дода шудааст. Федератсияи байналмилалии муҳосибон Шӯрои байналмилалии стандартҳои баҳисобгирии баҳши давлатӣ (IPSASB) - ро барои муқаррар кардани стандартҳо барои баҳши давлатӣ таъсис дод.

Зеркумита оид ба баҳисобгирӣ ва ҳисоботдиҳии INTOSAI дар баҳори соли 2009 таҳқиқоте гузаронд, ки стандартҳои баҳисобгирии ҳар як кишвари узви INTOSAI-ро барои ҳисоботи натиҷаҳои молиявӣ истифода мебаранд. Ба мусоҳибон иҷозат дода шуд, ки зиёда аз як вариантро интихоб кунанд.

Таҳқиқот инҳоро ошкор кард:

- 22 фоизи кишварҳо аз рӯи усули ҳисобкунии IPSAS истифода кардаанд.
- 24% заминаи нақдии IPSAS истифода шудааст.
- 24% Стандартҳои байналмилалии ҳисоботи молиявӣ (IFRS) -ро истифода кардаанд.
- 36% стандартҳои миллӣ, ки мақоми меъёрсозро муқаррар намудаанд, истифода бурданд.
- 34 фоиз дигар стандартҳоро истифода кардаанд.

Аз посухгӯяндагон, ки ҳукумати онҳо ҳадди аққал як стандарти баҳисобгирии байналмилалиро истифода мебарад, 45 фоиз қайд карданд, ки ҳукумати онҳо нақшаи гузаштан ба маҷмӯи стандартҳои байналмилалиро надорад ва 55 фоиз қайд кардаанд, ки ҳукумати онҳо ба яке аз се маҷмӯи зерин гузаштани аст: стандартҳои байналмилалӣ (ба мусоҳибон иҷозат дода шудааст, ки зиёда аз як вариантро интихоб кунанд):

- Усули ҳисобкунии IPSAS (76 фоизи посухдиҳандагон),
- Базаи нақдии IPSAS (37 фоизи пурсидашудагон) ва
- МСФО (34 фоизи посухдиҳандагон).

Дар натиҷаи бӯҳрони молиявии ахир, талабот ба ҳисоботи шаффоф ва боэътимоди молиявӣ зиёд шудааст. Бисёре аз мақомоти баҳисобгирии миллӣ дар мутобиқ кардани стандартҳои баҳисобгирии миллии худ бо стандартҳои байналмилалӣ баҳисобгирӣ ба муваффақиятҳои назаррас ноил гардиданд.

Мақомоти мустақили меёрдиҳӣ, миллӣ ва байналмилалӣ, бо чунин фаъолиятҳо машғуланд ва барои ба даст овардани натиҷаи якхела саъй мекунанд: хонандагони огоҳонаи ҳисоботи молиявии боэътимод.

4

МИСОЛҲОН ТАДҚИҚОТҲО

Канада. Дар байни охири солҳои 70-ум ва охири солҳои 80-ум, дурустии ҳисоботи молиявии ҳукумати Канада зери шубҳа гузошта шуд, зеро стандартҳои муस्ताқили баҳисобгирӣ мавҷуд набуданд, ки ҳам ҳукумат ва ҳам аудиторҳо тавонанд ба он муроҷиат кунанд. Он замон, дар чараёни мубоҳисаҳо дар палатаи общинаҳо, ҳукумат аксар вақт вазъро ҳамчун "тақсимои одилонаи афкор" байни ду коршиноси баҳисобгирии техникӣ тавсиф мекард. Дар он гуфта мешавад, ки шумо метавонед "шумораи муҳосибонро номбар кунед, ки дар як тарафи масъала эътироз мекунад ва шуморае, ки ба тарафи дигар эътироз мекунад." Ин вазъ ба қасе хидмат накардааст.

Хушбахтона, аз он вақт инҷониб Шӯрои баҳисобгирии баҳши ҷамъиятии (PSAB) Институти муҳосибони сертификатдори Канада стандартҳои баҳисобгирии ҳукуматро таҳия кардааст ва Ҳукумати Канада сиёсати баҳисобгирии худро бо стандартҳои PSAB мутобиқ кардааст. Сиёсати ҳисоботи ҳукумат аз принсипҳои баҳисобгирии умумии Канада чандон фарқ намекунад. Дар тӯли 11 соли пай дар пай, Ҳукумати Канада хулосаҳои аудити бечунуҷароро оид ба ҳисоботи молиявии ҷамъбасти гирифтааст.

Дания. Дар соли 2008, ҳукумати Дания бо пешниҳоди Идораи Аудити Миллии Дания кумитаи машваратӣ таъсис дод, ки ба вазири молия оид ба рушд ва пешбурди баҳисобгирии давлатӣ машварат медиҳад. Дафтари Аудити Миллӣ дарк кард, ки стандартҳои баҳисобгирии давлатӣ бояд мунтазам ва қасбӣ таҷдид карда шаванд. Масалан, раванди мавҷуда ҳамаи қорбарони дахлдорро фаро нагирифтааст. Барои беҳтар намудани сифати маълумоти баҳисобгирии давлатӣ муҳокимаи амиктари қоидаҳо ва принсипҳои нави баҳисобгирӣ зарур аст. Дар се даҳсолаи охир, рушди принсипҳои баҳисобгирии давлатӣ каму беш аз принсипҳои баҳисобгирии идоракунӣ илҳом гирифтааст, ки дар даҳсолаи охир бо татбиқи капитализатсия ва амортизатсияи доройҳо пурра карда шудааст. Дафтари Аудити Миллӣ аҳамияти дарёфти илҳом аз стандартҳои байналмилалии муҳосиботро барои таҳияи стандартҳои баҳисобгирии баҳши давлатии он дарк кардааст.

Кумитаи машваратӣ се вазифаи асосӣ дорад:

- Омӯхтани эволютсия ва татбиқи стандартҳои байналмилалӣ ба ҳисобгирии давлатӣ барои истифода дар ба ҳисобгирии миллии давлатӣ.
- Пайгирӣ ва арзёбии тағйирот дар қоидаҳои ба ҳисобгирии бахши хусусӣ татбиқ ба бахши давлатӣ.
- Ба вазири молия оид ба масъалаҳо оид ба тарҳрезӣ ва пешбурди ба ҳисобгирии харочот ва фоида дар ҳукумат машварат додан.

Кумитаи машваратӣ иборат аз намоёндагони Дафтари Миллии Аудити Дания ва вазоратҳо ҳар шаш моҳ як маротиба чамъ меоянд. Кумита масъалаҳо, аз қабилӣ стандартҳои нави IPSASB, принципҳои ба ҳисобгирии инфрасохтор, нақшаи нафақа барои хизматчиёни давлатӣ ва принципҳои ба ҳисобгирии воҳидҳои ҳисоби чамъиятиро муҳокима кард. Ин муҳокимаҳо дар раванди қабули қарорҳо аз ҷониби Вазорати молия оид ба принципҳои ба ҳисобгирии суратҳисобҳои давлатӣ муҳим ҳисобида мешаванд.

Муқаррар кардани стандартҳо навод нест. Дар тӯли даҳсолаҳо, бисёр кишварҳо тавассути мақомоти стандартизатсияи худ стандартҳои балансифат ва мукамалро муқаррар карданд. Дар баҳши давлатӣ, ҳисоботи молиявӣ ҳуҷҷатҳои муҳим мебошанд, ки бо таъя ба онҳо ҳукумат маблағҳои давлатиро чен мекунанд. Стандартҳои объективии ҳисоботи молиявӣ барои ҳисоботдиҳии субъектҳои баҳши давлатӣ муҳим мебошанд, зеро онҳо талаботро барои таҳияи ҳисоботи молиявии худ муқаррар мекунанд.

Қадам равандро, ки интиҳоб кунанд, кишварҳо бояд раванди муқаррароти стандартҳои шаффоф ва босифатро таъмин кунанд, ки эътимоднокӣ ва судмандии ҳисоботи молиявии давлатро таъмин менамоянд.

Мо аз Конгресси INTOSAI даъват мекунем, ки аҳамияти раванди бозътимод, ҳадафнок ва шаффофи муқаррароти стандартро эътироф ва тасдиқ кунанд, беҳтараш аз ҷониби як таҳиягари мустақили стандартҳо. Маҳз тавассути ин равандҳо қорбарони иттилооти молиявӣ - дар баҳшҳои давлатӣ ва хусусӣ эътимод ба даст меоранд, ки ҳисоботи молиявие, ки онҳо барои қабули қарорҳои муҳими иқтисодӣ ё ба ҷавобгарӣ кашидани мақомоти давлатӣ таъя мекунанд, эътимоднок ва бидуни таъсири номатлуб омода карда шаванд.